

רקע, סיפור המקרה והתנהגות הדמות:

אמיר, ילד בן 7 שנים, לומד בבית ספר רגיל בכתה ב'. גר בכפר לא מוכר בנגב. אובחן לפני כשנה ע"י נירולוג ילדים עם הפרעת קשב וריכוז וכן קשיים בוויסות רגשי, אשר משפיעים על התפקוד בלימודים ועל רמת ההשתתפות בכלל. אמיר אינו עצמאי לפי מה שמצופה מילדים בגילו. הוא זקוק לליווי בביצוע תפקודים בסיסיים כמו צחצוח שיניים, לבוש, התארגנות לשינה ועוד. מבחינה לימודית קיים פער בינו לילדים בני גילו. בהמלצת הנירולוג, אמיר התחיל לפני כחודשיים טיפול בריפוי בעיסוק במכון להתפתחות הילד בבאר שבע. הוא שולב לטיפול שבועי עם מרפאה בעיסוק מהחברה הערבית, במקור מהצפון וגרה בבאר שבע מזה שנה לצורך עבודה. בסיכום הערכה ראשונית המרפאה בעיסוק המרפאה בעיסוק זיהתה קושי רב בתפקוד אצל אמיר. היא ציינה אימא אוהבת וחמה, אך הדגישה קושי בהצבת גבולות, העדר סדר יום קבוע במשפחה, כולל הרגלי שינה ואכילה לא קבועים וחוסר הבנה וקבלה לקשיים של אמיר (האימא ציינה שהוא אוהב לשחק עם ילדים אחרים ולא רואה קשיים בתפקוד שלו בבית). בחדר הטיפולים בלט חוסר התעניינות במשחקי קופסה ומשחקי חשיבה. אמיר מעדיף לשחק בכדור, להיות מעורב בפעילות מוטורית או לשחק בנייד של האימא. קיים חסך סביבתי שמתבטא בחשיפה דלה לפעילויות מתאימות לגילו. אמיר קיבל 6 טיפולים עד עכשיו. המרפאה בעיסוק אינה מרוצה מהתקדמות הטיפול והחליטה לסיים את ההתערבות הטיפולית. להערכתה, אי ההתקדמות קשורה בחוסר שיתוף הפעולה של ההורים והתנגדות לטיפול. למרות שנתנה להם את שעת הטיפול הכי מבוקשת (8:30 בבוקר) הם תמיד מגיעים באיחור ניכר, האימא נראית עייפה ואין לה חשק, ממעיטה לדבר ולשתף, אין המשכיות בבית ויישום של ההתערבות וההדרכה שהיא נותנת, האימא עדיין לא קנתה את משחקי הקופסא שהיא המליצה לאמיר. האבא לא מגיע לטיפולים בכלל, למרות בקשותיה של המרפאה בעיסוק והדגשת חשיבות מעורבותו.

סלמא – מרפאה בעיסוק: בת 23, רווקה, במקור מעכו בצפון, סיימה את לימודיה לפני כשנתיים. מסיבות אישיות עברה לגור בדרום כדי לעבוד בהתפתחות הילד. היא אוהבת את המקצוע, חרוצה, דייקנית, עצמאית, תחרותית והישגית. חשוב לה להוכיח את הצמה ולהצליח כמרפאה בעיסוק. היא מצפה ששני ההורים יגיעו לטיפולים, כדי להבטיח יעילות ואיכות. היא מקפידה על מתן הדרכות להורים כדי שימשיכו את הטיפולים בבית, וגם כדי שיתאימו את סביבת הבית לצרכי הילד. היא כן מצפה מההורים לאחריות, רצינות, שיתוף פעולה מלא ומתן כבוד למקצועיות שלה כגורם מרכזי להצלחת הטיפול. היא רואה בחוסר שיתוף הפעולה של ההורים כסיבה מרכזית לאי התקדמותו של אמיר. האיחורים, הביטולים, אי השימוש בהדרכה ובהמלצות שלה, חוסר ההמשכיות – כל אלה סימנים לחוסר רצינות, הזנחה, חוסר הערכה למקצוע והתנגדות לטיפול. מכאן שהיא לא רואה סיבה להמשיך בתהליך הטיפול.

ביאן – אימא של אמיר – בת 21, גרה בכפר לא מוכר בפזורה הבדואית. היא נשואה מזה 5 שנים ויש לה 3 ילדים. אמיר הוא הילד הבכור. הילד הצעיר ביותר הוא תינוק בן שנה. למדה בביה"ס ברהט וסיימה

תיכון, לא המשיכה ללימודים אקדמאים. אין לה רישיון נהיגה וכדי להגיע לטיפולים היא צריכה ללכת ברגל חצי שעה כדי להגיע לתחנת האוטובוס המחברת את הישוב לבאר שבע. בעלה, בן 25, עובד בשיפוצים עם קבלן מבאר שבע ומקבל שכר מינימום. הוא עובד 6 ימים בשבוע, יוצא כל יום ב 5 בבוקר וחוזר הבית ב 7 בערב. הם גרים עם ההורים המבוגרים של בעלה ומפרנסים אותם. ביאן היא עקרת בית וכל האחריות של הטיפול בילדים ודאגה להורים של בעלה נופלים על כתפיה. היא אוהבת את אמיר, רואה אותו כילד חברותי, כולם אוהבים אותו במשפחה. היא מבינה את הקשיים שלו בלימודים ומגיעה לטיפולים בריפוי בעיסוק כדי שהוא יתקדם ויסגור את הפערים. חשוב לה שהילדים שלה ימשיכו ללימודים אקדמאים ויתפתחו בחיים. היא רואה התקדמות מאז שהתחיל טיפול בריפוי בעיסוק. היא מגיעה לשיחה עם המרפאה בעיסוק כדי לשמוע על התקדמות זו ולהבין מה עוד צריך לעשות.

השיחה:

המרפאה בעיסוק: אני יזמתי את השיחה היום כי אני לא רואה שום התקדמות בתהליך הטיפולי וחשוב לי מאוד לדבר איתך על זה.

האימא (נבהלת): למה? מה קרה את לא רואה שהוא מגיע בכיף למפגש? והוא מספר לאבא מה עשה אצלך. בבית אין לו את כל המשחקים שיש לך פה.

המרפאה בעיסוק: תספרי לי איזה משחקים יש לו בבית. במה הוא משחק?

אימא (עם חיוך על הפנים): הוא לא משחק בבית, אין לו מה שיש לך פה, יש לו רק כדור שמשחק בו בחצר או הוא משחק במשחקים של פעם. חמשה אבנים או שבע אבנים. שלוש מקלות, תופסת, ים ויבשה. אילו המשחקים של הילדים שלנו. ובמידה והוא לא יכול לצאת הוא רואה שירים בנייד שלי כך הוא נרגע ואני עובדת בבית ומטפלת באחים שלו.

המרפאה בעיסוק: הוא חייב להיות עסוק בכל מיני משחקי קופסא שמכינות אותו לכתה א'. את ואבא שלו לא משחקים אותו? אני בכלל לא מכירה את האבא. איך הוא יתפתח וילמד? יש לכם מחשב?

נתוני פתיחה:

המרפאה בעיסוק יזמה שיחה דחופה עם אימא של אמיר בעקבות אי התקדמותו בטיפול. בשיחה המרפאה בעיסוק רוצה להודיע על הרצון שלה לסיים את הטיפול, ולפרט את הסיבות לכך (חוסר שיתוף הפעולה וההתנגדות של המשפחה לטיפול). השיחה מתקיימת בחדר הטיפולים בריפוי בעיסוק. המרפאה בעיסוק מחכה לה בדלת ומברכת אותה. שתיהן יושבות אחת מול השנייה סביב שולחן.

התקדמות התרחיש: אם.....אז, פעולות, תוצאות אפשריות, ציטוטים מרכזיים

- (1) אם המרפאה בעיסוק אומרת שאמיר לא מתקדם, אז האימא אומרת שאמיר אוהב להגיע, הוא תמיד שואל מתי הוא ישחק עם סלמא, הוא מבקש שנקנה לו משחקי כמו שיש כאן.
- (2) אם המרפאה בעיסוק מציינת שהם תמיד מאחרים, אז האימא מסבירה את המצב שלה (שהאוטובוס לא תמיד מגיע בזמן, לפעמים לא מגיע, ושבים הטיפולים היא מתעוררת בשעה 5, מארגנת את הילדים האחרים, ויוצאת מהבית בשעה 7).
- (3) אם המרפאה בעיסוק מאשימה של האימא בחוסר שיתוף פעולה ובהזנחה ("אתם לא עושים בבית את מה שאני אומרת לכם"..... "מה, אין לו משחקים?") מדגישה את הצורך לקנות משחקי חשיבה ופחות מבררת את הסיבות שאין למשפחה משחקים אז האימא נפגעת, שותקת ולא מביעה זאת במילים, קמה מהכיסא, לוקחת את אמיר ויוצאת מהחדר.
- (4) אם המרפאה בעיסוק שואלת איך האימא מרגישה לגבי התקדמותו של אמיר, ומתעניינת במה שאמיר עושה בבית, מה הוא עושה ביחד איתה ומה הוא עושה עם אבא? אז האימא מספרת לה שהיא רואה התקדמות, שאמיר אוהב להגיע לטיפולים, ומשתפת אותה בקשיים של להגיע בבוקר, בקשיים האישיים של ההתמודדות עם מטלות הבית והאחריות הגדולה שנופלת עליה – ומתייעצת איתה מה איך היא יכולה להתמודד – כאן נוצרת הזדמנות לשיחה פתוחה בה ניתן לחשוב ביחד על הזדמנויות למידה מתוך הפעילויות הטבעיות של הבית ואף ליצר שגרה סביב פעילויות אלו.

מטרות התרחיש:

- (1) זיהוי מצבים בהתערבות הטיפולית הדורשים רגישות תרבותית.
- (2) העמקת ההבנה של מאפייני התערבות כשירה תרבותית ויתרונותיה למתן שרות יעיל ואיכותי.
- (3) זיהוי אתגרים במתן התערבות כשירה תרבותית.
- (4) פיתוח מיומנויות של רגישות וכשירות תרבותית בהתערבות טיפולית.
- (5) שימוש מודע בעצמי ככלי לפיתוח כשירות תרבותית.

נקודות התחקיר:

כשירות תרבותית (Competency Cultural) מתייחסת ליכולת של ארגונים, מערכות ואנשי מקצוע לתפקד בצורה יעילה במצבים בין - תרבותיים. בתחום הבריאות, נחשבת כשירות תרבותית לאסטרטגיה מרכזית בהתמודדות עם פערי בריאות ושימוש בשירותים על רקע של הבדלים בין - תרבותיים. זהו תהליך מתמשך המתקיים ברמה הארגונית, הרמה המערכתית והרמה הקלינית. כשירות תרבותית. כשירות תרבותית של נותני שירותים מתייחסת לרוב לארבעה רכיבים: א. מודעות לתפיסת העולם

התרבותית של אדם; ב. גישה כלפי הבדלים תרבותיים; ג. ידע לגבי תפיסות ומנהגים תרבותיים שונים; ד. מיומנויות בין-תרבותיות.

תהיות בנוגע להתערבות כשירה ורגישה תרבותית: מודעות לקיומם של הבדלים תרבותיים (איך אני מרגישה במפגש טיפולי עם אנשים מרקע חברתי-תרבותי שונה ממני? איך אני יכולה לפתח אמפתיה לשוני? מה זה עושה לי כשאני נדרשת לשנות הרגלים? תפיסה? חשיבה?) מודעות עצמית:

היכולת לזהות מחשבות ותפיסות אישיות שיפוטיות המקשים על הבנת האחר. זיהוי מקור ההתנגדות. היכולת והנכונות להיחשף, להכיר וללמוד הקשרים חברתיים תרבותיים אחרים, כולל תקשורת מילולית ובלתי מילולית (מילים, התנהגויות, מסרים).

פיתוח רגישות וכשירות תרבותית

אמפתיה - יכולת הכלה והקשבה וקבלה של השוני.

מודעות וגמישות - יציאה מהעמדה האגוצנטריות לעמדה לא שיפוטית.

מיומנות - התנסות ישירה במפגש בין תרבותי.

מקום ההתרחשות:

המכון להתפתחות הילד – חדר הריפוי בעיסוק. בחדר יש ארון משחקים, שתי כסאות, שולחן.